

Bevezető sorok az alkotmányreform vitája elé

Az 1991-ben elfogadott román alkotmányt először 2003-ban módosították. Akkor a módosítás feltételeit – a szükséges minősített többséget a parlamentben – az uniós csatlakozás perspektívája biztosította. Már ekkor felmerült, hogy a csatlakozást követően minden bizonnyal szükséges lesz egy újabb alaptörvény-módosítás is. A 2007-es belpolitikai válság, az államfő és kormányfő közötti konfliktus feloldhatatlansága, majd az újraválasztott Traian Băsescu politikai programja egyértelművé tette: az alkotmányreform kérdése újból a napirendre kerül.

Ezt szolgálta a Stanomir-jelentés néven ismertté vált szakmai dokumentum, amelyet e tematikus szám vitaindítójaként teszünk közzé. Válaszként, illetve a Jelentésben kifejtett nézőpontok kiegészítéseképpen ismert román szerzők (Gabriel Andreescu, Valentin Constantin, Lucian Bojin) tanulmányait tesszük közzé, melyek itt jelennek meg először magyarul, szinte azonnal a szövegek román nyelvű publikálása után. Emellett erdélyi magyar szerzők – jogászok, politikusok és politológusok – is sajátos elemzésekkel jelentkeznek összeállításunkban.

Az így kirajzolódó körkép nívója, hogy az alkotmánnyal kapcsolatos szakmai viták immár sokkal szélesebb palettát fednek le, mint korábban, és öröndetes fejlemény, hogy az erdélyi magyar szakemberek is ebben a szélesebb perspektívában, átfogóbb problémakatalógus alapján foglalkoznak az alkotmányozás kérdéseivel. Fórika Éva tanulmánya, például, a nemzetközi jog és a belső jog kapcsolatát elemzi, de megjelent a komparatista nézőpont is (Illyés Gergely, Bakk Miklós írásai révén).

Természetesen nem hiányzik a mindig is középponti kérdésként kezelt kisebbségjogi problematika (Varga Attila és Czika Tihamér írásai érintik ezt).

Nem érdektelen továbbá, hogy az itt megjelenő összeállítás azt sugallja, kialakulóban van a szakmai kapcsolat a román és magyar tudományos műhelyek között: Veress Emőd az egyetlen magyar szerzője a Stanomir-jelentésnek (a bizottság munkájával kapcsolatos észrevételei rendkívül érdekes adalékok), és Bakk Miklós itteni tanulmánya is először románul jelent meg egy kötetben.

A tanulmányok palettája tehát finom jelzés arra nézve, hogy miképp bővül és szerveződik újra az alkotmányjogi gondolkodás Romániában. Kifinomultabbá, részletezőbbé vált az alapjogi gondolkodás (Andreescu), előtérbe került a végrehajtó hatalom sajátos kérdésköre (Bojin). De magyar szempontból is jelentős az, hogy a „nemzetállamiság” (az 1. cikk) permanens kifogásolása mellett újabb, szakmailag is kihívást jelentő, egyben kisebbségi szempontból is jelentős kérdéskörök kerülnek az előtérbe (például a regionalizmus).

Bár – mint Veress Emőd megállapítja – nincs alkotmányozási kényszerhelyzet Romániában, az alkotmányról folytatható szakmai-közéleti viták mégsem hiábavalóak. Mert megalapozzák és fenntartják az alkotmányosság iránti igényt, és hozzájárulnak a korszerű alkotmányjogi kultúra terjedéséhez.

Ami ennek a válogatásnak is szerény célja.

A szerkesztők